

บทที่ 1

บทนำ

กล้วยไม้เป็นพืชมีดอกวงศ์ใหญ่วงศ์หนึ่ง พืชในวงศ์นี้มีอย่างน้อย 20,000 ชนิด และ 3 ใน 4 เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย โดยมีมากกว่า 700 สกุล (Croix and Croix, 1997) การจัดจำแนกกล้วยไม้สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กล้วยไม้อิงอาศัย (Epiphytic orchid) ซึ่งกล้วยไม้กลุ่มนี้ใช้รากเกาะยึดกับเปลือกไม้ โดยไม่ได้เบียดเบียนอาหารจากต้นไม้และพบว่าหลายชนิดสามารถเจริญได้บนโขดหินหรือหน้าผา ส่วนกล้วยไม้อีกกลุ่มได้แก่กล้วยไม้ดิน (Terrestrial orchid) กล้วยไม้กลุ่มนี้ขึ้นตามพื้นดินหรือซอกหินที่มีซากพืชที่สลายตัวผุพังแทรกอยู่ โดยมากมีการเจริญเติบโตเป็นฤดูกาลและมีส่วนสะสมอาหารใต้ดิน (อบจันทร์, 2544)

กล้วยไม้ดินสกุล *Brachycorythis* พบทั้งหมด 33 ชนิด โดยพบในแอฟริกา 22 ชนิดและแถบเอเชีย 11 ชนิด โดยในประเทศไทยมีรายงานว่าพบ 4 ชนิด และในอินโดนีเซีย 3 ชนิด *Brachycorythis* spp. เป็นพืชที่ใกล้สูญพันธุ์ ส่วนใหญ่พบในป่าผลัดใบและออกดอกเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น (Seidenfaden, 1977) ในฝักกล้วยไม้มีเมล็ดขนาดเล็กจำนวนมาก สำหรับเมล็ดกล้วยไม้ดินมีขนาดกว้าง 0.07 – 0.4 มม (มิลลิเมตร) และยาว 0.11 – 1.97 มม โดยเมล็ดกล้วยไม้ดินเขตร้อนมีน้ำหนักน้อยกว่า 1 มก (ไมโครกรัม) (Rasmussen, 1995) เนื่องจากเมล็ดกล้วยไม้มีขนาดเล็กและมีอาหารสะสมอยู่น้อยหรือไม่มีอาหารสะสมอยู่เลยจึงทำให้งอกได้ยาก โดยในสภาพธรรมชาติต้องอาศัยความสัมพันธ์กับเชื้อรา (รังสฤษดิ์, 2541) คาดว่าพวกไมคอร์ไรซ่า สกุล *Rhizoctonia* ให้คาร์โบไฮเดรตแก่กล้วยไม้ (Pierik, 1987) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ในสภาพปลอดเชื้อโดยใช้อาหารที่ให้สารจำเป็นและพลังงานช่วยการงอกของเมล็ด

เนื่องจากกล้วยไม้ดินสกุล *Brachycorythis* เป็นพืชที่ใกล้สูญพันธุ์และในสภาพธรรมชาติมีการขยายพันธุ์ได้น้อยจึงมีความจำเป็นต้องนำเมล็ดมาเพาะในสภาพปลอดเชื้อเพื่อขยายพันธุ์ แต่เนื่องจากกล้วยไม้ดินเขตร้อนยังมีการศึกษาด้านการขยายพันธุ์น้อย การขยายพันธุ์กล้วยไม้สกุลนี้จึงยังไม่มีข้อมูล การศึกษารุ่นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการงอกและการพัฒนาของต้นอ่อน การเจริญของต้นและหัว เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการขยายพันธุ์กล้วยไม้ดิน ในสภาพปลอดเชื้อเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ต่อไป